

**UNIVERSITY
OF TURKU**

This is a self-archived – parallel-published version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details. When using please cite the original.

AUTHOR	MIKAEL HEKKALA
TITLE	Todd McGowan, Embracing Alienation: Why We Shouldn't Try to Find Ourselves. Lontoo: Repeater Books, 2024, 198 s. (Kirja-arvio)
YEAR	2025
DOI	https://doi.org/10.37452/politiikka.155907
VERSION	Publisher's PDF
CITATION	Hekkala, Mikael Todd McGowan, Embracing Alienation: Why We Shouldn't Try to Find Ourselves. Politiikka 67:1, s.84–88, 2025 DOI: 10.37452/politiikka.155907
LICENSE	CC BY

Todd McGowan

Embracing Alienation: Why We Shouldn't Try to Find Ourselves

Lontoo: Repeater Books, 2024, 198 s.

MIKAEL HEKKALA

Elokuvatuutkimuksen professori Todd McGowan käsittelee vuonna 2024 julkaistussa teoksessaan, *Embracing Alienation*, vieraantumista psykoanalyttikko Jacques Lacanin filosofisen luennan kautta. Lacanin filosofisesta tulkinnasta voi yleisesti puhua, kun Lacanin psykoanalyttisia huomioita kielen ja kulttuurin vaikutuksesta ihmissubjektiin sovelletaan klinikan ulkopuolelle pohdittamaan yleisesti ihmiskokemusta (esim. Chiesa 2007). McGowan argumentoi vieraantumisen olevan ontologinen fakta, jota pitäisi siksi juhlistaa. Tällä McGowan tarkoittaa, että olemme subjekteina kielen ja kulttuurin myötä vieraantuneita; kieli ei pysty kaikenkattavasti artikuloimaan kokemusta ihmisenä olosta, mutta samalla kieli ja kulttuuri määrittävät ihmisyyden (ks. McGowan 2024, 2–3, 30). Olemme siis kielen ja kulttuurin vankeja, mutta samalla ”meitä”, ihmisyyttä, ei olisi ilman kieltä ja kulttuuria. McGowan kuvaa, kuinka ”*Vieraantumisen paradoksi on se, että vieraantumista ei voi pitää poikkeamana alkuperäisestä identiteetistä, joka meillä joskus oli, vaan vieraantuminen määrittää meidät. [...] Vieraantuminen on ensisijaista.* (emt., 2; oma suom.) Kun hyväksymme vieraantumisen vääjäämättömyyden, eikä meidän tarvitse etsiä alkuperäistä tai täydellistä kokemusta todellisuudesta, avautuu vieraantumisesta myös emansipatorinen voimavara, jonka pohjalta voimme keksiä vallitsevat asiantilat uudelleen (emt., 1). Vieraantuminen emansipatorisena voimavarana tuo esiin uusia huomioita poliittisesta filosofiasta koskien julkista tilaa, yhteisöjä ja epäsuorasti jopa poliittisia järjestelmiä. Tässä kirja-arvostelussa tarkastelen tätä teoksen yhteiskunnallista kommentaaria, ja tarkemmin mitä se voisi antaa politiikan tutkimukselle.

Vieraantumisen teoreettisen pohjan voi paikantaa marxilaiseen ja yleisemmin sosiologiseen tutkimukseen. Marx näkee vieraantumisen olevan seurausta kapitalistisesta tuotantoprosessista, jossa työ (engl. *labour*) realisoituu tavaraan (engl. *commodity*; saks. *waren*) tavaran edustaessa ”jähmettynyttä” työtä. Työntekijä menettää suhteensa tavaraan ja vieraantuu siitä, sillä tavara on pääoman ja markkinoiden logiikan alainen, jolloin työntekijä ei enää tunne ”työnsä hedelmiä” (ks. Marx 1977, 68–69.). Sosiologit taas näkevät vieraantumisen laajemmin yhteiskunnallisena ilmiönä, jonka myötä elämä tuntuu merkityksettömältä ja ihmiset eivät löydä paikkaansa yhteiskunnasta (ks. esim. Seeman 1991; Sennett 1998). Tässä suhteessa McGowanin vieraantumisen käsite erottautuu merkittävästi vieraantumisen perinteisestä tarkastelusta, sillä vieraantuminen ei ole McGowanille yhteiskunnan tosiasiallisten kehityskulkujen seuraus, vaan ontologinen fakta, joka ilmenee yleisesti ihmiskokemuksessa kielen ja kulttuurin myötä.

Embracing Alienation asettuu tematiikkansa suhteen Lacanin kulttuurikommentaarin traditioon, jossa esimerkiksi ”kulttuuriteorian Elvikseksi” nimetty professori Slavoj Žižek on soveltanut Lacania aina elokuvien analyysistä neuvostoliittolaisiin vitseihin. Siinä missä ajatus vieraantumisen ”ontologisesta luennasta” ilmenee Žižekin eri teoksissa hajanaisesti (ks. esim. Žižek

2022, 19–99; Žižek 2017, 225–248), McGowanin *Embracing Alienation* tuo kyseisen tulokulman systemaattisesti vieraantumisen käsitteeseen. Teos ei kuitenkaan vahvasti pureudu vieraantumisen käsitteen teoreettiseen historiaan tai genealoggiaan, vaan on enemmänkin yritys kommentoida tematiikkaa yleisluonteisesti kulttuurisena ilmiönä. Teoksessa McGowan liikkuu popularisoidun tieteen parissa tuoden anekdoottien ja loogisen argumentaation pohjalta vieraantumisen esille ilmiönä. Toisaalta kirjassa taustalla vaikuttaa laaja lacanilainen koulukunta-ajattelu, jonka alkeellista tuntemusta McGowan implisiittisesti vaatii lukijalta. *Embracing Alienation* kuitenkin toimii kohtalaisen selkeänä avauksena tietynlaisen ontologisen vieraantumisen tutkimuksen puolesta, mistä useat yhteiskuntatieteelliset alat, politiikan tutkimus mukaan lukien, voisivat hyötyä.

Vieraantuminen ja yhteiskunta

Vaikka teoksen yhteiskuntatutkimuksellista relevanssia ei ole löydettävissä tiukasta tieteellisestä kommentaarista vieraantumisen käsitteeseen, politiikan tutkimuksen näkökulmasta mielenkiintoisia ovat McGowanin huomiot yhteisöstä (engl. *community*) ja julkisesta (engl. *public*), jotka tuovat esiin McGowanin yhteiskunnallisen ajattelun laajemmin.

Yhteisön ja julkisen McGowan erottaa vieraantumisen kautta. Yhteisöä voi pitää symbolisen identiteetin (kulttuurin ja kielen) rakenteena, jossa yhteisön herramerkitsijä (engl. *master signifier*) määrää yhteisön jäsenien identiteetin – esimerkiksi amerikkalaiseksi, haitilaiseksi tai korealaiseksi (McGowan 2024, 122). Koska ihminen ei löydä kotiaan kulttuurista, yhteisö on kuitenkin tuomittu kohtaamaan yhteisöllisen identiteetin vieraantumisen. Näin julkisesta muodostuu tila, jossa vieraantuneet subjektit kohtaavat toisensa, kun yksityisen sosiaaliset identiteetit on riisuttu. Julkinen toimii täten solidaarisuuden ja universaalin tasa-arvon paikkana, kun vieraantuminen on ainoa yhdistävä tekijä – ”kun olemme yksin yhdessä”. (emt., 112, 122.)

Yhteiskuntatutkimuksen näkökulmasta McGowanin ajattelu tarjoaa mielenkiintoisen vaihtoehdon toisen feministiaallon esittämälle ”yksityinen on poliittista” -lausahdukselle, sillä McGowanin voi tulkita ehdottavan katseen kääntämistä yksityisen poliittisista dynamiikoista takaisin rajatumpaan politiikan tilaan. Tässä tapauksessa tila ei kuitenkaan ole tavanomaiset poliittiset instituutiot, vaan ikään kuin se osa yhteiskunnasta, joka on täysin identiteeteistä ja sosiaalisista positioista vapautettu, eli julkinen, sillä ainoastaan julkisessa ihmiset ovat vapaita yksityisen vaateista ja täten kykeneviä päättämään yhteiskunnan suunnasta. McGowan toteaaakin, kuinka ”yksityinen dominoi politiikkaa, vaikka poliittinen kiista (engl. *political contestation*) on lähtökohtaisesti julkista toimintaa, joka koskee sitä suuntaa, jonka yhteiskunta kokonaisuutena ottaa” (emt., 145).

Kuitenkaan McGowan ei käsittele yhteisö–julkinen-ajattelussaan kysymystä niiden suhteesta: onko julkinen jatkuvasti tavoiteltava tila ja missä määrin yhteisöjen muodostuminen pitää hyväksyä luonnollisena yhteiskunnallisena taipumuksena? Julkisen sijaan ”poliittista” (ransk. *le politique*; engl. *the political*) käsittelevä jälkiperstainen (engl. *postfoundational*) yhteiskuntafilosofian traditio (jonka McGowan ohittaa kirjassaan) voi mahdollisesti avata temaa laajemmin. Jälkiperstainen traditio näkee ”poliittisen” kiistanalaisena tilana, jolloin politiikan kaikki ilmenemismuodot ovat kontingenteja, ilman perustaa (ks. Brunila 2022, 2). Traditio mukailee

lacanilaisen psykoanalyysin lähtökohtia ja näin onkin avaavaa asettaa traditio keskusteluun McGowanin kanssa.

Esimerkiksi Jacques Rancière käsittelee ”poliittista” jälkiperustaisen yhteiskuntafilosofian pohjalta. Rancière argumentoi, kuinka ”poliittinen” tapahtuu, kun vallitseva yhteiskunnallinen järjestys haastetaan (ks. Rancière 1999). Tällöin emansipatorinen politiikka on täysin identiteeteistä riisutun muodottoman massan purkaus, joka hajottaa vallitsevan järjestyksen ja asettaa uuden tilalle (emt.). Rancièreille kumouksellisen politiikan lähtökohta on siis yhtä lailla identiteetitön poliittinen kuin McGowanille vieraantumisen tunnistava identiteetitön julkinen. Kuitenkin Rancière näkee politiikan jatkuvana erimielisyyden (ransk. *mésentente*) esiintulona, jossa purkautuva poliittinen artikuloi uuden merkityksen ja asettuu uuteen järjestykseen (ks. Newman 2004, 309–310), kun taas McGowan ei tarkastele asettuuko julkinen ”poliittisen kiistan” jälkeen uusii yhteisöihin.¹Voidaan toki olettaa, että vieraantumisen ontologisen luennan korostaessa kaikkien asiantilojen vieraantuneisuutta, McGowan ei maalaa julkisesta minkäänlaista tavoiteltua utooppista tilaa, vaan näkee julkiseen asettumisen vain keinona emansipatoriselle toiminnalle. Kuitenkin julkisen ja yhteisöjen vuorovaikutussuhteiden kokonaiskuva jää vielä hieman auki lukijalle.

Vieraantuminen ja politiikan tutkimus

1960–1970-luvuilla vieraantuminen oli käsitteenä pinnalla myös politiikan tutkimuksessa, kun puhuttiin ulkoisuuden tunteesta poliittiseen järjestelmään. Esimerkiksi David C. Schwartzin teosta *Political Alienation and Political Behaviour* (1973) voi pitää kokonaisvaltaisena tutkimuksena tematiikasta. Nykytutkimuksessa ulkoisuuden tunnetta poliittiseen järjestelmään käsitellään yleisemmin esimerkiksi demokratiavajeen (esim. Follesdal & Hix 2006) tai tiettyjen vähemmistöryhmien äänestysaktiivisuustutkimuksen (esim. Kuusio ym. 2020) kautta. Samalla kysymykset demokraattisesta kansallisesta yhteisöstä on haastettu globalisaation seurauksena (esim. Williamson ym. 2002). Tämän tilalle hahmotellut utooppiset lupaukset internetin globaaleista vaihtoehtoisista demokraattisista yhteisöistä ovat myös vaipuneet unholaan internetin kaupallistumisen ja sen myötä tulleen alustojen valvonnan kautta (esim. Ess 2018).

Koska politiikan tutkimuksessa vieraantuminen on ylimalkaisesti läsnä, voisi se hyötyä myös käsitteen teoreettisemmasta luennasta. Tässä yhteydessä *Embracing Alienation* toimisi hyvin yhtenä johdatusteoksena avaten kysymyksen ontologisesta poliittisesta vieraantumisesta. Valtavirtaiselle politiikan tutkimukselle vieraantumisen ontologinen käsittely olisi todellisesti uusi kehityssuunta, sillä esimerkiksi demokratiatutkimuksen normatiivinen puoli ajattelee demokratian toimivan vain yhteisöissä, jolloin ihmiset näkevät poliittisen järjestelmän tarpeeksi ”omanaan” ja demokratian täten itsehallintona (ks. esim. Friedland 2001, 358). McGowan lähestyy asiaa vastakkaisesta näkökulmasta korostaen, kuinka ”harmonisen” yhteisön muodostaminen on mahdottomuus. Ontologisen vieraantumisen pohjalta poliittisten järjestelmien luomat yhteisöt ovat ”ennalta määrättyjä” vieraantuneiksi. Tämä katsantokanta siis alleviivaa, kuinka lopullista ja täysin harmonista demokraattista yhteisöä ei ole. Näin ainoaksi todellisesti emansipatoriseksi voimavaraksi jää tämän vääjäämättömän epätäydellisyyden juhlistaminen, mikä avaa mahdollisuuden keksiä poliittinen järjestelmä ja sen yhteisö aina kokonaisvaltaisesti uudelleen.

Vieraantumisen kumouksellisen puolen voisi mahdollisesti liittää Pierre Rosanvallonin (2008) ajatuksiin vastademokratiasta, jossa keskeiseksi muodostuu institutionalisoitua demokratiaa ”vartioiva” yhteiskunnallinen prosessi. McGowanin mukaisen vieraantumisen pohjalta voidaan yhtä lailla korostaa, kuinka institutionalisoidun demokraattisen prosessin takana piilee vielä radikaalimpi demokraattinen voima – vieraantumisen tunnistava poliittinen subjekti, joka voi järjestäytyä, asettua julkiseen ja vetää vallitsevien demokratiainstituutioiden ”jarrusta”. Näin institutionaalisen demokratian jatkuva uudelleen keksiminen on haettu utooppinen ideaali, eikä tietty teleologinen ja tulevaisuudessa odottava konkreettinen demokraattinen yhteisö.

VIITTEET

1. Erotuksena McGowanista Rancièrille identiteeteistä riisuttu poliittinen subjekti koostuu niistä yhteiskunnan toimijoista, jotka edustavat osaa ei-osassa (engl. *part of no part*) (Rancière 1999, 14). Tällöin kumouksellinen politiikka ei nojaa yleiseen vieraantumiseen tunnistamiseen, vaan spesifin poliittisen toimijan esiin tuloon.

LÄHTEET

- Brunila, Tuukka. 2022. Depoliticization of politic and power: Mouffe and the conservative disposition in postfoundational political theory. *Frontiers in Political Science* 4, 1–15.
<https://doi.org/10.3389/fpos.2022.974065>
- Chiesa, Lorenzo. 2007. *Subjectivity and Otherness. A Philosophical Reading of Lacan*. Cambridge: The MIT Press.
- Ess, Charles. 2018. Democracy and the Internet: A Retrospective. *Javnost – The Public* 25:1–2, 93–101.
<https://doi.org/10.1080/13183222.2017.1418820>
- Friedland, Lewis A. 2001. Communication, Community and Democracy. Toward a Theory of the Communicatively Integrated Community. *Communication Research* 28:4, 358–391.
<https://doi.org/10.1177/009365001028004002>
- Follesdal, Andreas & Simon Hix. 2006. Why There is a Democratic Deficit in the EU: A Response to Majone and Moravcsik. *Journal of Common Market Studies* 44, 533–562.
<https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2006.00650.x>
- Kuusio H., Lämsä R, Kazi V, Leeman L (2020). Sosiaalinen ja poliittinen osallistuminen. Teoksessa Kuusio H., Seppänen A., Jokela S., Somersalo L., Lilja E. (toim.), *Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa. FinMonik-tutkimus 2018–2019*. Raportti 1/2020. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
- Marx, Karl. 1997. *Economic and Philosophic Manuscripts of 1844*. Kääntänyt Progress Publisher. Moskova: Progress Publishers.
- Newman, Saul. 2004. Interrogating the Master: Lacan and Radical Politics. *Psychoanalysis, Culture & Society* 9, 298–314.

-
- Rancière, Jacques. 1999. *The Disagreement: Politics and Philosophy*. Kääntänyt Julie Rose. Minnesota: Minnesota University Press.
- Rosanvallon, Pierre. 2008. *Vastademokratia: Poliittinen epäluulon aikakaudella*. Suomentanut Tapani Kilpeläinen. Tampere: Vastapaino.
- Schwartz, David C. 1973. *Political Alienation and Political Behaviour*. New York: Routledge.
- Seeman, Melvin. 1991. Alienation and anomie. Teoksessa John P. Robinson, Philip R. Shaver & Lawrence S. Wrightsman (toim.), *Measures of Personality and Social Psychological Attitudes*. Cambridge: Academic Press, 291–371.
- Sennett, Richard. 1998. *The Corrosion of Character: The Personal Consequences of Work in The New Capitalism*. New York: W.W. Norton & Company.
- Williamson T, Imbroscio D, Alperovitz G. 2002. *Making a Place for Community. Local Democracy in a Global Era*. Lontoo: Routledge.
- Žižek, Slavoj. 2017. *Incontinence of the Void: Economico-Philosophical Spandrels*. Cambridge: The MIT Press.
- Žižek, Slavoj. 2022. *Surplus-Enjoyment: A Guide For The Non-Perplexed*. Lontoo: Bloomsbury.

KIRJOITTAJATIEDOT

MIKAEL HEKKALA

VTM, väitöskirjatutkija

Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos

Turun yliopisto

mphekk@utu.fi